Kon. Bat. Gen.
VI
393

212

# AANTEEKENINGEN

van de

Commissie tot onderzoek van de mogelijkheid van den bouw van een Zeehaven te Semarang naar aanleiding van de jongste beschouwingen van het Departement van Burgerlijke Openbare Werken nopens het Zeehavenvraagstuk Semarang

---

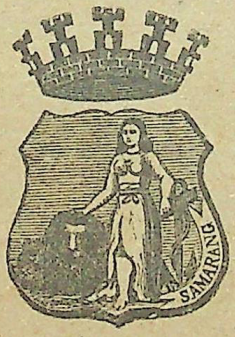


**AUGUSTUS 1930**

DRUKKERIJ, MISSET.

Pp. 264. 200
VI 893.

# AANTEEKENINGEN

van de

Commissie tot onderzoek van de mogelijkheid van den bouw van een Zeehaven te Semarang naar aanleiding van de jongste beschouwingen van het Departement van Burgerlijke Openbare Werken nopens het Zeehavenvraagstuk Semarang

---

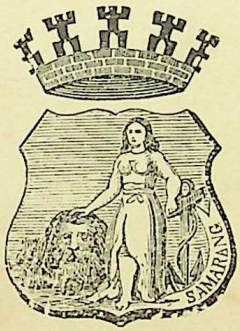


**AUGUSTUS 1930**

BIBLIOTHEEK VAN K. EN W.
PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.
Tanggal : 1-07-2010
Nomor Induk : 1254/PX-Hukum/2010
BIB - ID : 0010-29467860
ITEM - ID : 1508050218
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

# Aanteekeningen van de Commissie tot onderzoek van de mogelijkheid van den bouw van een Zeehaven te Semarang naar aanleiding van de jongste beschouwingen van het Departement van Burgerlijke Openbare Werken nopens het Zeehavenvraagstuk Semarang.

---

De Semarangsche Zeehaven Commissie heeft in hare ten Gemeentehuize gehouden vergadering van 28 Mei en 5 Augustus 1930 besloten hare bezwaren tegen de „Beschouwingen van het Departement van Burgerlijke Openbare Werken over de rapporten uitgebracht inzake het Zeehavenvraagstuk Semarang" door een deputatie uit haar midden mondeling ter kennisse te brengen van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

*De toon van de 2de nota B. O. W.*

Onze Commissie neemt aan dat het nimmer de goedkeuring van Zijne Excellentie kan wegdragen, dat een der hoogste Regeeringsorganen zich veroorlooft een dergelijke geringschattende, hier en daar zelfs krenkende, critiek uit te oefenen op ernstig overwogen werk van enkele burgers, die op de hun eigene wijze het publiek belang, kennelijk niet anders dan langs den geoorloofden weg, wenschen te dienen.

Hoewel onze Commissie begrijpt dat in wezen niet elke correspondentie, welke van een Departement van Algemeen Bestuur uitgaat, door den betrokken Directeur volledig gecorrigeerd kan worden, zoo meent zij toch dat een dergelijk hoog Regeeringsorgaan wel over een organisatie en ambtenaren dient te beschikken, die kunnen voorkomen, dat in een critiek, welke de stempel van volkomen objectieviteit moet dragen, uitdrukkingen voorkomen, die bepaald niet toelaatbaar zijn. Verwezen moge o. a. slechts worden :

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

naar blz. 37 derde alinea (28e regel van boven af)
„ „ 38 tweede „ (13 en 14e regel tusschenzin)
„ „ 54 tweede „ (4e regel van boven)
„ „ 63 derde „ (34e regel van boven)
„ „ 66 tweede „ (19 en 20e regel van boven)
„ „ 67 vierde „ (30 en 31e regel van boven)

*Het verbod van de Dienstleiding om aan de S.Z.C. inlichtingen te verstrekken.*

Een tweede protest onzer Commissie richt zich tegen het verbod, dat den Directeur van de Haven van Semarang werd opgelegd om onze Commissie inlichtingen te verschaffen de Haven betreffende. Onze Commissie meent dat deze weinig tegemoetkomende houding evenmin als de bovenaangewezen onvormelijkheden verwacht hadden kunnen worden van een der hooge Regeeringsorganen.

*De lange duur welke aan de verschijning van het 2de verslag der S. Z. C. voorafging is geen bewijs van de juistheid der B. O. W. critiek.*

Alvorens thans over te gaan tot een categorische behandeling van de nota's der B. O. W. mogen eerst in algemeenen zin deze verhandelingen nader ontleed worden.

Gereleveerd dient dan te worden dat het eerste verslag onzer Commissie om advies in handen werd gesteld van „de Interdepartementale Commissie voor het Zeehavenvraagstuk Semarang" (I. D. C.) welke Commissie op last der Regeering werd ingesteld bij beschikking van den Directeur der Burgerlijke Openbare Werken van *8 Augustus 1924* No. 3209/H.

De I. D. C. bracht haar rapport uit op *1 Juni 1926;* het bevatte het advies om onder bepaald beding, n. l. van het beginsel der „Zelfbedruiping", waaraan volgens de I. D. C. zeker kon worden voldaan, tot spoedige uitvoering van het zeehavenplan over te gaan.

Bij schrijven van den 1sten Gouvernement-Secretaris van 26 Maart 1927 No. 621/B werd onze Commissie een nota van bezwaren van het Departement der B. O. W. tegen het zeehavenplan aangeboden, terwijl in de voorjaarszitting 1927 van den Volksraad, de betrokken Regeeringsgemachtigde mededeelde, dat de Regeering eerst wenschte af te wachten tot welke beschou-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

wingen de hier genoemde nota van het Departement der B. O. W., der S. Z. C. aanleiding zou geven, alvorens stappen te doen, welke den bouw van een zeehaven voor Semarang in een volgend stadium zou brengen.

Onze Commissie heeft toen in *Juli* 1929 deze beschouwingen in een tweede verslag belichaamd, daarbij tevens een verklaring gevend van zijne vertraagde verschijning. Het wil ons minder juist lijken, dat deze vertraging gezien de opvolgende tijdstippen, waarop de verschillende adviezen verschenen, (blz. 66 onderaan Beschouwingen B. O. W.) thans ook moet gelden als een duidelijke aanwijzing, dat de critiek in de 1e nota B. O. W. uitgeoefend juist is geweest.

Hier zij nogmaals medegedeeld, dat de vertraagde verschijning van het 2e verslag voornamelijk te wijten is aan de omstandigheid, duidelijk uiteengezet in den brief onzer Commissie ddo. 2 Juli 1929 gericht aan Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal. Daarnaast dient wel in het oog gehouden te worden, dat de samenstelling van een verslag, hetwelk gebaseerd moet zijn op gegevens, welke door verschillende personen en lichamen verstrekt moeten worden, steeds meer tijd zal vorderen dan een critiek, welke slechts raakt de vorming der conclusie en niet gesteund wordt door andere of betere gegevens waaruit een tegengestelde meening kan afgeleid worden.

En hiermede raakt men wel het zwakste deel van deze nota's der B. O. W. Geen van hare conclusies t. a. v. de urgentie en het finantieel economisch nut der haven komt voort uit overwegingen gebaseerd op feitelijken grondslag.

*De B. O. W. critiek werd nimmer opgebouwd op eigen onderzoek, waaruit onjuistheid der door S. Z. C. aangevoerde gegevens en motieven zou kunnen blijken.*

De conclusies vinden hare staving voornamelijk in de vermeende omstandigheid, dat volgens B. O. W. zoowel het I. D. C. rapport als de verslagen der S. Z. C. hare conclusies verkeerd opbouwen, met elkaar in strijd zijn, dan wel te kort schieten in voldoende bewijsvoering.

Kenschetsend voor het hier medegedeelde is wel de ontleding en weging der woorden (vide op blz. 3, 4 en 5 der B. O. W. beschouwingen) waarmede het I. D. C. en S. Z. C. rapport de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

urgentie en wenschelijkheid van de zeehaven bepleiten. Gewezen wordt in deze B. O. W. analyse op een eigenaardige tegenstelling in het standpunt der S. Z. C. en der I. D. C. t. a. v. de urgentie der zeehaven; voorts op de omstandigheid, dat de door S. Z. C. en I. D. C. aangevoerde motieven volgens B. O. W. niet steekhoudend zijn of wel dat zij niet ter zake doende zijn (in casu; niet bepleiten de urgentie van den zeehavenaanleg in de naaste toekomst. Men leze slechts blz. 3, 4 en 5 der beschouwingen B. O. W.). Deze beschouwingen eindigen dan op blz. 5 onderaan aldus:

„Uit de voorgaande analyse blijkt, dat de I. D. C. geen „feiten heeft gesteld, waaruit besloten kan worden tot een „ernstige behoefte aan zeehavenaanleg te Semarang in de „naaste toekomst. „Niet alleen *dus* (onderstreeping van ons) „is zeehavenaanleg te Semarang niet urgent enz. enz".

Zulk een analyse van de overwegingen van anderen zou desnoods in een debat van „pro" en „contra" kunnen leiden tot het stellen van de conclusie, dat geen der voorstanders, in casu de I. D. C. en S. Z. C. er in geslaagd zijn om op voldoende wijze een door haar gevoelde behoefte op bevredigende wijze aan te toonen, maar nimmer mag zulk een analyse, al zou zij het gebrek in bewijsvoering of het tekort in gegevens nog zoo duidelijk aantoonen, tot de objectieve conclusie leiden, dat de urgentie van den zeehavenaanleg niet bestaat. Een dergelijke objectieve conclusie mag slechts gebaseerd zijn op eigen onderzoek, gebaseerd op den feitelijken toestand.

Dit hier breeder uiteengezet voorbeeld van opbouw der conclusies is kenschetsend voor de beide B. O. W. nota's, welke dan ook meer den indruk vestigen dat daarin de aangevallen wederpartij — bekwaam debater — het wederwoord voert, instede van den objectieven beoordeelaar.

Het ligt allerminst in den opzet der rapporten onzer Commissie, noch in hare bedoeling, een debat aangaande dezen zeehavenaanleg uit te lokken met een der hooge Regeeringsorganen. Zij wenscht slechts door het verstrekken van gegevens en het ontwikkelen van beschouwingen daarop gebaseerd, duidelijk tot uiting te brengen de door de belanghebbenden gevoelde behoefte tot ingrijpende verbetering van den huidigen toestand.

Zij zal het op prijs stellen, indien het daartoe aangewezen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Regeeringsorgaan haar wijst op omissies in bewijsvoering of in verklaring van economische verschijnselen. Maar zij mag verwachten, dat dit Regeeringsorgaan, hetwelk in eerste instantie voor de belangen moet waken, welke onze Commissie zoo zeer ter harte gaan, daarbij een zuiver objectief standpunt inneemt; voorts dat het zelf geen omissies maakt door hare critiek te baseeren op onjuiste gegevens en veronderstellingen, welke eenvoudig te voorkomen zijn.

Onze Commissie moet thans tot haar leedwezen hieronder een aantal rechtszettingen laten volgen van verschillende mededeelingen, voorkomend in de Beschouwingen der B. O. W. (B. B. O. W.) uit welke rechtzettingen tevens duidelijk moge blijken, dat kennis van handelsprijzen en -gebruiken in de onderscheiden havenplaatsen, bezien in onderling verband, onontbeerlijk zijn, om een juist objectief oordeel te vormen over de noodzakelijkheid van den onderwerpelijken zeehavenaanleg.

## De critiek op de rentabititeit der zeehaven.

Eerst moge dan in beschouwing worde genomen de critiek op de rentabiliteit, welke critiek dezen havenaanleg schetst als een finantieel avontuur voor het Land. Men leze slechts B. B. O. W. blz. 10 3e alinea, blz. 26 3e alinea t/m blz. 27 2e alinea.

---

*De ramingen van den vervoersomvang door de B. O. W. gegeven, blijken op verkeerden grondslag te zijn gebaseerd.*

Voor de begrooting der rentabiliteit dient vooraf een raming gemaakt te worden van den omvang van den goederenomzet en het scheepvaartbezoek, waarvan de grootte van de haven afhankelijk is.

Op blz. 9, 4e alinea B. B. O. W. en verder, wordt de schatting der I. D. C. van de goederen beweging in de toekomst, na het gereedkomen der zeehaven, n.l. 1.000.000 ton, te hoog genoemd.

Een eigen schatting der B. O. W. bepaalt deze goederenbeweging „op niet hooger dan ± 900.000" ton Later op blz. 24 5e alinea wordt deze schatting zelfs aangeduid aldus:

„En wat den derden post (*f* 1.250.000,— besparing aan „prauwvracht) betreft, deze moet in elk geval 10% lager

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„gesteld worden, daar zij berekend is op basis van een „goederenbeweging in de haven van Semarang ad 1.000.000 „gewichtston, terwijl in *werkelijkheid* voorshands op niet „meer dan 900.000 ton mag gerekend worden".

Op deze schatting wordt mede de critische beschouwing gefundeerd van de rentabiliteit der zeehaven in de 1e B. O. W. nota.

Deze schatting, betiteld als „werkelijkheid", blijkt zooals het 2e verslag der S. Z. C. duidelijk aangeeft op foutieven grondslag te zijn gebaseerd. In 1928 werd de schatting der B. O. W. van de te verwachten goederen beweging voor 1932 — 33, dan ook met ruim 30% overschreden.

Verwacht had mogen worden, dat de B. O. W. hare eerste critische beschouwingen over de rentabiliteit der zeehaven, gedeeltelijk gefundeerd op deze foutieve schatting, zou herzien en zulks in de beschouwingen over het 2e verslag onzer Commissie tot uiting zou brengen.

Dit is echter geenszins geschied. Op blz. 49 3e alinea B.B.O.W. wordt zonder eenige rechtzetting van de gemaakte fout een nieuwe critiek op de in ons 2e verslag gemaakte schatting van den toekomstigen goederen-omzet gegeven, welke helaas weder op foutieve grondslagen berust.

Eerstens zijn de aldaar genoemde goederen-omzetten in 1913 respectievelijk 1929 foutief; het aantal berekende vrachttonnen goederen-omzet in 1913 wordt verkregen door omrekening van de koyang tot vrachtton naar den maatstaf van 1 : 2,12, hetgeen voor 1921 en '22 wel juist is, maar niet voor 1913 en ook niet voor 1929 [1]).

Het aantal door de B. O. W. berekende vrachttonnen in 1929 ad 1.375.000 blijkt eveneens foutief te zijn; immers door het Semarangsche Stoomboot en Prauwenveer werd reeds vervoerd in 1929 1.444.311 vrachtton; voor de K. P. M. werden omgezet bijna 14.000 ton, voor de suikerfabriek Pakis, die met eigen prauwen vervoert, werden aangebracht ongeveer 16.000 ton;

[1]) Bij de omrekening van de koyang tot vrachtton moet rekening gehouden worden met de verhouding der hoeveelheden maat- en vrachtgoed. Deze verhouding is veranderlijk; zoo was in 1927 deze verhouding bij import goederen 70% wicht- en 30% maatgoed tegen respectievelijk 63% en 37% in 1928.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

van de aangevoerde hoeveelheden zout en van de aangebrachte en opgenomen hoeveelheden goed door de inlandsche prauwvaart in 1929, werden nog niet de juiste opgaven ontvangen; maar zeer veilig kan gezegd worden, dat de goederenomzet in 1929 niet zooals de B. O. W. vermeldt, 1.375.000 vrachttonnen heeft bedragen, maar minstens 1.500.000.

Ten tweede kleeft aan de hier besproken critiek van de B. B. O. W. weer de zelfde principieele fout als aan de eerste reeds weerlegde critiek. De B. B. O. W. gaan ook hier weer uit van een exceptioneel jaar n. l. 1913, in welk jaar de goederenomzet t. o. v. het vorige, meer normale jaar steeg met ongeveer 30%.

Indien men op een verschil in 2 bepaalde jaren de toekomstige goederen-omzet wenscht te bepalen dan dient er nauwgezet op gelet te worden dat zij tot de normale jaren behooren. Onjuist is, zooals in de B. B. O. W. geschiedde, daartoe te kiezen, uit een opgaaf van 8 jaren, het in het oog springend meest exceptioneele jaar t. a. v. deze goederen-beweging.

Een derde minder juiste grondslag in de hier besproken critiek is, dat de door de S. Z. C. geschatte goederen-omzet ook wordt aangevochten omdat „voorshands geen enkele aanwijzing is dat in die 8 jaren opnieuw zich een omstandigheid „zal voordoen als in de afgeloopen jaren toen, door de invoering „der nieuwe rietsoorten o. a. de productie van het massa artikel „suiker sprongsgewijze met meer dan 30% toenam". [1])

De toename nu van den goederen-omzet wordt inderdaad eveneens verwacht uit vergrooting van de suikerproductie, maar bovendien en niet in het minst door vergrooting der productie van Inlandsche uitvoerartikelen o. a. als gevolg van uitbreiding van bevloeide gebieden in thans nog aan water armelijke streken. De wadoeks, waaraan de suikerfabrieken groote sommen mede betalen en waaruit toch een goed vertrouwen in den toekomst der suikerindustrie spreekt, zullen ruim 1500 bouws meer productief maken. In de irrigatie afdeeling Serang wordt reeds dit jaar de bevloeide oppervlakte met 760 bouws vergroot, terwijl tevens 10.500 bouws beter bevloeid zullen worden. In de Vor-

[1]) In werkelijkheid was de toename van de productie door de invoering van de nieuwe rietsoorten in 1928 niet 30% maar hoogstens 17%.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

stenlanden zijn mede uitbreidingen van plant-arealen van enkele suikerfabrieken binnen afzienbaren tijd te verwachten, terwijl ook daar de irrigatieplannen niet van geringen omvang zijn.

Daarnaast dient in het oog gehouden te worden, dat de bevolkingsaanwas in de eerstkomende 8 jaren, normaal gesteld kan worden voor het achterland van Semarang op ruim 1.200.00 ) zielen, afgescheiden van de omstandigheid, dat vruchtbaarmaking van groote oppervlakken grond, dezen aanwas sterk zal stimuleeren. Het productievermogen en de behoeften van zulk een zielental dienen niet gering te worden aangeslagen.

Het zal aanbeveling verdienen, indien de hier besproken critiek van de B. B. O. W. worde herzien, ontdaan van de gesignaleerde onjuistheden.

Ter voorkoming echter van verdere vergissingen wordt hierbij als bijlage 1 overgelegd een graphische voorstelling van den goederenomzet, zooals deze — het zij hier gezegd — ten koste van veel werk uit diverse gegevens is samengesteld kunnen worden door een der Directeuren van het Semarangsche Stoomboot en Prauwenveer. Volgens de meening onzer Commissie had het op den weg van het Departement der B. O. W. gelegen zelf deze gegevens te verzamelen; onjuistheden als thans in de B. B. O. W. gemaakt, zouden dan zijn voorkomen.

Naast den omvang van den goederenomzet vormt de bouwsom van de haven een hoofdfactor in de berekening der rentabiliteit.

*Het is niet billijk om de door I. D. C. en S. Z. C. geraamde bouwsom ad f 12.000.000,— te verhoogen met f 1.000.000,— wegens assaineeringswerken, welke slechts finantieel uitvoerbaar zijn tijdens den zeehaven-aanleg, omdat dan de benoodigde ophoogingsgrond goedkoop te verkrijgen is.*

Door de I.D.C. wordt dezen bouwsom gesteld op *f* 12.000.000,—. De S. Z. C. nam dezen bouwsom over, daarbij steun vindend in het feit, dat de leiders van een groot Nederlandsch aannemersbedrijf op havengebied verklaarden voor de in de begrooting genoemde bedragen gaarne de vereischte werkzaamheden te zullen verrichten en de daarbij te loopen risico geheel te zullen dragen.

De B. B. O. W. blz. 13 opent de finantieele bezwaren tegen het zeehavenplan aldus:

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

„Wat thans het finantieel aspect van het plan tot zeehaven-
„aanleg betreft, de bouwsom stelt de I.D.C. op *f* 12.000.000,—
„(blz. 10) waarbij niet gerekend is op het oppersen van
„3 000 000 M³ op de vischvijvers, hetwelk nog extra
„*f* 1.000.000,— zal kosten (blz. 10)"

daarmede bewust den indruk vestigend dat de kosten zeker reeds volgens deze I.D.C.- begrooting eigenlijk *f* 13.000.000,— zouden moeten bedragen.

Op blz.. 21 van haar 2e verslag heeft de S. Z. C. er reeds op gewezen, dat deze voorstelling in de nota B. O. W. onjuist is. In wezen is de zaak aldus: De I. D. C. meent, dat de totale aanlegkosten zeker niet boven de *f* 12.000.000,— zullen uitkomen, terwijl tijdens het werk nog bovendien gelegenheid zal bestaan door oppersing van 3.000.000. M³ bagger-specie ad *f* 1.000.000,— de gezondmaking der omgeving van Semarang zeer te bevorderen.

Op deze rechtzetting van de verkeerde voorstelling van zaken wordt in de B. B. O. W. blz. 41, de volgende veklaring gegeven, welke volgens de meening onzer Commissie geenszins de eerste gegeven onjuiste voorstelling herstelt:

„Aangestipt werd in de eerste plaats, dat in het bedrag
„van 12 millioen niet begrepen zijn de op *f* 1.000 000,—
„geraamde kosten voor het oppersen van 3 000.000 M³.
„baggerspecie op de vischvijvers. In het midden werd gelaten
„of die post op de rekening thuis hoorde; de constateering
„had blijkbaar ten doel om er op te wijzen, dat maatregelen,
„welke zijdelings met den zeehavenaanleg verband houden —
„immers de omgeving van de haven en daardoor ook het
„haventerrein zelve op een beter gezondheidspeil brengen —
„bepaald buiten de rekening bleven".

Het moet ongetwijfeld aan de B. O. W. bekend zijn, dat het oppersen van deze 3.000.000 M³ op de vischvijvers in het geheel niet in „zijdelings verband" staat met den beoogden havenaanleg als zoodanig. Dit oppersen kan zonder meer achterwege worden gelaten door de specie direct in zee te deponeeren. Door dezen havenaanleg zal echter mogelijk worden, wat in den huidigen toestand eveneens noodzakelijk is, n. l. een verhooging van het gezondheidspeil van N. en N. O. Semarang, maar hetgeen thans, zonder havenaanleg, finantieel nog onmogelijk is.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Er kunnen nog meerdere gedeelten der geleverde critische beschouwingen op den bouwsom belicht worden, welke onwillekeurig de vraag doen rijzen of men bij die critiek wel voldoende objectief is geweest.

Zoo zij bijvoorbeeld opgemerkt, dat op blz. 14 B. B. O. W. er sterk de nadruk op wordt gelegd „dat nu bij de hoogere vracht-„kosten, loonen enz. van thans, prijzen van resp. *f* 7,— en *f* 8,— „per M³ voor kleinen en grooten steen geenszins veilig zijn", zij geen waarborg zijn tegen overschrijding der begrooting. Op blz. 24 par. 32 2e verslag S. Z. C. wordt een rechtzetting hiervan gegeven, een rechtzetting, welke vermeden had moeten worden, omdat de B. O. W. uit de contrôle op de jaarstukken en de jaarbegrooting van de prauwenhaven had dienen te weten, dat de genoemde prijzen zeer aan den hoogen kant zijn. Over deze correctie wordt in de latere B. O. W. beschouwingen niet verder gerept.

*Ten onrechte wordt verklaard dat met de kosten van kapitaalverschaffing en de bouwrente onvoldoende rekening is gehouden.*

Een volgend punt betreft de critiek op de uiteenzettingen van de S. Z C. in haar tweede verslag par. 33, 34, 35 in welke par. wordt aangetoond, waarom achtereenvolgens de uitgetrokken bedragen voor disagio en renteverlies, dito voor operatie kapitaal en voor onvoorzien, zeker niet te laag zijn begroot.

Ter toelichting hiervan zij het volgende aangeteekend:

Als antwoord op de eerste nota B. O. W. waarbij zonder eenige vermelding van redenen medegedeeld werd, dat het uitgetrokken bedrag voor disagio en renteverlies te laag was, heeft de S. Z. C. in par. 33 (tweede verslag) uitvoerig uiteengezet, dat deze post niet slechts toereikend maar zelfs zeer aan den hoogen kant is, en overigens in de begrootingen voor 's Lands werk niet opgenomen pleegt te worden.

Als wederwoord hierop wordt in de B. B. O. W. op blz. 43 vermeld dat inderdaad wel de post van disagio nimmer direct op een Lands-werk geboekt wordt, maar dat deze in het onderwerpelijke geval juist wel op de begrooting thuis behoort, omdat het toch in de bedoeling der promotors lag „het bedrag te kennen „van de kapitaalsuitgaven tot grondslag dienend aan een renta-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

„biliteitsberekening". Deze opmerking is volmaakt juist en het ligt dan ook volkomen in de bedoeling van de S. Z. C. om met den opzet dezer begrooting zich ten volle rekenschap te geven van de bedragen welke de facto met dezen zeehavenaanleg gemoeid zijn. Maar dan is het evenzeer onjuist van de B. O. W. om voor de te berekenen bouwrente een andere — n. l. een theoretische, blijkbaar voor Gouvernements werken nog gebruikelijken rentestandaard aan te nemen. Het is bij de B. O. W. leiding ontgetwijfeld volkomen bekend, dat deze rentestandaard thans en sinds eenige jaren terug, voor leeningen van Ned. Indië niet 6% maar hoogstens $4^1/_2$% bedraagt, terwijl de tendenz naar verlaging neigt.

In de aanname door onze Commissie van een rentestandaard ad 5% schuilt dus mede een risico-dekking. Wij achten dan ook hetgeen nopens dit punt in par. 33 van ons tweede verslag werd aangevoerd door de daarop betrekking hebbende critiek in de B. B. O. W. (blz. 43—44) niet in het minst weerlegd.

De volgende rechtzetting betreft, een verklaring der B. O. W. t. a. van een gemaakte fout in de 2e nota (B. B. O. W. blz. 14 onderaan) op welke fout in ons 2e verslag gewezen werd.

*Met de opmerking dat de begrooting der S.Z.C. onvoldoende risicoposten bevat wordt niet accoord gegaan.*

In de 1e nota B. O. W. wordt sterk den nadruk gelegd op het kleine bedrag voor onvoorzien uitgetrokken in de begrooting van de z. g. n. revisie Baggelaar in tegenstelling met het vroeger daarvoor bestemde bedrag. Aldaar leest men (B. B. O. W. blz. 14 onderaan) „en de post onvoorzien is zelfs van *f* 2.173.100,— „teruggebracht tot *f* 924.000,—. Een dergelijk bedrag nu is voor „een werk als het voorgestelde beslist ontoereikend. Men kan „daarbij toch krijgen tegenvallers van allerlei aard; de ervaring „bij de in de laatste 10 jaar in Ned. Indië uitgevoerde haven-„werken heeft bewezen, dat er tal van omstandigheden bij de „uitvoering kunnen optreden, welke tot overschrijding van het „begroot bedrag aanleiding geven".

Op de correctie (blz. 26, 2e verslag S. Z. C.) n. l. dat het uitgetrokken bedrag voor onvoorzien niet *f* 924.000,— maar *f* 1.793.000,— bedraagt, wordt als volgt gereageerd (B. B. O. W. „blz. 45, 2e alinea). „Bij den post voor onvoorzien zit de zaak

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„eenigszins anders. In de Nota was geconstateerd, dat die (re-„serve post) bij de begrootingsrevisie was teruggebracht van „*f* 2.173.100,— tot *f* 924.000,—. De Zeehavencommissie merkt „thans op, dat bij laatstgenoemd bedrag gevoegd moeten wor-„den de z. g. n. reserves, welke bij eenige posten al in acht „genomen waren tot een totaal bedrag van *f* 869.900,—. Met dit „al blijft men toch nog bijna *f* 400.000,— onder het bedrag, „hetwelk de Zeehavencommissie oorspronkelijk voor onvoorzien „meende te moeten uittrekken".

Wij meenen dat aldus aan de door S. Z. G. gegeven correctie niet de juiste waarde wordt toegekend. Dat n. l. de thans uitgetrokken risico-post met *f* 400.000,— werd verminderd vindt verklaring in het feit hetgeen der B. O. W. volkomen bekend is, dat dit thans voorgebrachte 2e project van beduidend kleineren omvang is dan het oorspronkelijk project, hetgeen in de eindtotalen der respectievelijke begrootingen ook afspiegeling vindt.

*De geleverde critiek op den post: Onderhoudsbaggerwerk tijdens den aanleg der zeehaven, is weinig billijk te achten.*

Als laatste punt t. a. v. de critiek geleverd op de begrooting moge in beschouwing worden genomen de passage, waarin behandeld wordt het uitgetrokken bedrag voor onderhouds-baggerwerk gedurende de 4 jaren dat de haven in constructie is. Deze critiek luidt aldus: (blz. 41).

„Omtrent de rechtstreeks voor den zeehavenaanleg noodige „uitgaven werd ten aanzien van die voor de baggerwerken, op-„gemerkt, dat het voor kosten van onderhouds-baggerwerk ge-„durende 4 jaar uitgetrokken bedrag van *f* 120.000,— vele ma-„len te klein zou blijken. De Commissie gaat hierop in het „Tweede Verslag volstrekt niet in. Waar zij zich echter neerlegt „bij de in de Nota gegeven becijfering van de jaarlijks te ver-„wachten opslibbingen in toekomstige havengeul en havenbassin „ — zij het ook dat zij op geheel onjuiste gronden (waarover „zoo straks nader) de kosten der betrokken slibopruiming tot „een veel lager dan in de Nota becijferd bedrag wil terugbren-„gen — kan op de navolgende consequentie gewezen worden:

„Gegeven het feit, dat voor de jaarlijksche slibopruiming uit „havengeul en havenkom in de Nota een bedrag van *f* 540.000,— +

PERPUSTAKAAN NASIONAL

„*f* 450.000,— werd noodig geacht (vgl. bl. 23), behoeft het zeker „wel geen uitvoerig betoog, dat voor onderhouds-baggerwerk aan „beide objecten tijdens de 4 jaar van hunne totstandbrenging „(m.a.w. voor het opruimen van de tijdens de uitvoeringsperiode „zich afzettende aanslibbingen) een uitgetrokken bedrag van „*f* 120.000,— volslagen ontoereikend is".

De S. Z. C. wil gaarne toegeven dat het uitgetrokken bedrag voor onderhouds-baggerwerk gedurende de aanlegperiode, zooals dit in de 2e begrooting der S. Z. C. (volgens de revisie Baggelaar) is weergegeven, te laag is en zeer zeker is het nuttig hierop met nadruk te wijzen. Maar evenzeer is het onjuist dit onderdeel op zich zelf te beschouwen, los van de marge's die in totaal voor baggerwerk zijn uitgetrokken en te eischen, dat deze post voor onderhoudsbaggerwerk met minstens *f* 1.000.000,— verhoogd dient te worden.

Beschouwt men echter den post voor baggerwerk in zijn geheel, dan komt men tot gansch ander resultaat, een resultaat waartoe de B. B. O. W. ook zouden zijn geraakt, indien zij aandacht hadden geschonken aan de noot op blz. 26, 2e verslag S. Z. C.

Daarin is duidelijk uiteengezet, dat met aanhouding van de in de B. O. W. nota genoemde eenheidsprijzen voor het uitgetrokken bedrag op de 2e begrooting ruim 19,250.000 M³ baggerspecie kan weggebaggerd worden, terwijl de theoretisch weg te baggeren hoeveelheid iets meer dan de helft daarvan is. Dat beteekent dus, dat tijdens den baggertijd, — welke niet volle 4 jaar, maar hoogstens 2 jaar zal duren en zoo noodig tot nog korter beperkt kan worden —, zoowel geul als de geheele havenkom 1 maal kan dichtslibben, zonder dat het door de S. Z. C. geraamde bedrag zal worden overschreden.

Het gaat echter, wat deze begrootingscijfers betreft niet om een onderdeel, hetwelk te laag kan zijn, maar om het geheel. Onze Commissie zal gaarne aannemen, dat deze som aan den lagen kant is, indien zulks haar op objectieve wijze aangetoond wordt. Zoolang echter deze objectiviteit in critiek ontbreekt, meent de S. Z. C. — het zij hier herhaald — steunend op het oordeel van hen, die alom erkend autoriteit bezitten op het gebied van havenwerken —, haar begrooting af *f* 12.000.000,— geheel te mogen handhaven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De verdere critiek op de rentabiliteit, kan, evenmin als de critiek op de bouwsom, door de S. Z. C. aanvaard worden.

De bedenkingen tegen de jaarlijksche exploitatiekosten, welke in de B. B. O. W. ontwikkeld worden op blz. 46—47, richten zich voornamelijk tegen de begroote kapitaalslasten en tegen het uitgetrokken bedrag voor jaarlijksch baggeronderhoud.

Wat deze kapitaalslasten betreft, zal het wel duidelijk zijn, na het hiervoren ontvouwde, dat de S.Z.C. deze geenszins zal kunnen berekenen over een bedrag hooger dan *f* 12.000.000,— waar volgens haar dit bedrag reeds zeer groote reserve's bevat.

Dat de daarbij aan te nemen rentevoet $5^1/_2\,\%$ dient te zijn, kan de S. Z. C. evenmin onderschrijven; het motief dat voor aanhouding van deze rentevoet wordt aangevoerd n l.:

„dat de landsschuld nimmer voor speciale objecten is aangegaan" en waarom dan blijkbaar dus ook voor dezen havenaanleg ongeveer de gemiddelde rentevoet van s' Lands schuld dient aangehouden te worden, is in lijnrechte tegenspraak met het beweerde in de B. B. O. W. (blz. 43 laatste 2 regels) t. a. v. de noodig te weten werkelijke bedragen, welke met dit werk gemoeid zijn. Naar de meening onzer Commissie behoort voor de wetenschap van de werkelijke uitgaven, uitgegaan te worden van de werkelijke rentevoet waarvoor het Gouvernement het voor de bouwsom benoodigde geld in een staatsleening heeft ondergebracht. En, zooals reeds gezegd werd, zal de rentevoet in deze tijden niet hooger dan $4^1/_2\,\%$ bedragen.

*Ook de critiek op de jaarlijksche baggerkosten is onbillijk; verkoop van voorheen overtollig baggermateriaal kon noch door de S. Z. C. noch door de B. O. W. worden voorzien.*

Thans worde beschouwd de critiek, welke gegeven wordt op de volgens B. O. W. te lage, jaarlijksche baggerkosten.

Ter ontleeding van deze critiek zij hier eerst medegedeeld, dat in het 2e verslag der S. Z. C. (blz. 29) in het licht werd gesteld, dat volgens de eerst verschenen critiek van B. O. W. (B. B. O. W. blz. 22 en 23) rente en afschijving van het overtollig baggermaterieel, ook voor de perioden, dat dit niet voor de Semarangsche haven gebezigd wordt op de lasten-rekening der Semarangsche haven

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

werd afgewenteld; een omstandigheid, welke toch zeker lastig toelaatbaar kan worden geacht.

Intusschen echter blijkt dit baggermaterieel zoo ongeveer ten tijde dat de S. Z. C. haar 2e verslag schreef, verkocht te zijn; op dit voor de S. Z. C. niet bekende en voor B. O. W. ook niet vooraf te voorziene feit meent de B. O. W. thans de voorheen terecht door S. Z. C. gemaakte correctie aldus te moeten terugwijzen: (blz. 46 B. B. O. W.)

„Hiervoor werd reeds medegedeeld, dat er op het oogenblik „van overtollig baggermateriaal geen sprake is en in dit opzicht „mist dus de beschouwing der Zeehavencommissie een deugde„lijken grond".

En voortgaande plaatst de B. O. W. (blz. 46 B. B. O. W.) de opmerking:

„Mocht de Commissie, ook al bestaat er geen overtollig bag„germaterieel, toch haar stelling willen handhaven, dat alleen rente „en afschrijving gedurende de werkperiode van het materieel „mogen worden in rekening gebracht, dan kan slechts opgemerkt „worden, dat zij in gebreke is gebleven om aan te toonen, dat „er een combinatie van werkzaamheden mogelijk en waarschijnlijk „is, waarbij het te Semarang tijdelijk niet noodige materieel ge„durende de periode van overbodigheid loonend elders zou kun„nen worden tewerkgesteld".

Afgescheiden van het feit dat de B. O. W. daarmede implicite de juistheid der hier besproken correctie erkend, ware het n. h. v. beter geweest, indien niet aan de S. Z. C. reeds voorwaardelijk de levering van een bewijs wordt opgelegd, welke beter past in het raam der werkzaamheden van de B. O. W. zelve, en welk bewijs overigens onnoodig is. Immers zeer duidelijk is uit de berekeningen der I. D. C. en uit den opzet der berekeningen in het tweede S. Z. C. verslag te ontnemen, dat deze berekeningen zijn opgezet op de praemisse dat gewerkt zou worden met slibzuiger en emmer-baggermolen, omdat dit materieel overcompleet was. Dat dit aldus ook door de B. O. W. werd opgevat, blijkt stellig wel uit de 1e Nota B. O. W. (B. B. O. W. blz. 22). Nu deze overtollige voorraad niet meer bestaat, zal men echter voor het onderhoud der geul geen dure slibzuiger moeten aanschaffen; maar een gewone emmer-baggermolen. Het werken in de geul

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wordt dan inderdaad iets duurder, maar het gebruik van dit materieel wordt veel voordeeliger, omdat deze emmerbaggermolen in den Westmoesson wel in den kom kan werken. De daardoor in totaal hoogere jaarlijksche baggerkosten benaderen echter geenszins het door B. O. W. genoemde cijfer. Hoogstens zullen ze een *f* 35.000,— meer bedragen dan bij gebruik van het vroeger aanwezig overtollig materieel berekend werd.

Afgescheiden echter van de hier gegeven, inderdaad iets duurdere oplossing wil het onzer Commissie al zeer zonderling voorkomen dat voor een slibzuiger in geen der groote havens van dit uitgestrekt gebied, waar de moessons aan beide zijden van den evenaar tegengesteld zijn, een nuttig emplooi zou te vinden zijn gedurende het grootste deel van het geheele jaar.

Dat bij zeer ongunstige verdeeling van de baggerwerktuigen een verhooging van de jaarlijksche baggerkosten te verwachten is, is aanvaardbaar. Maar daartegenover staat dan, dat de S. Z. C. in haar begrooting voor jaarlijksche lasten (blz. 31 2e verslag) een zeer voorzichtig standpunt heeft ingenomen.

Deze begrooting, welke ruim *f* 200.000,— 's jaars hooger is dan de door I. D. C. geproduceerde, bevat, behalve een groote zichtbare (ongebruikelijke) reserve post van *f* 278.000,— nog vele stille reserves.

De S. Z. C. mist in de B. B. O. W. de toekenning van eenige waarde aan deze reserves. Bij een vermeende verhooging der lasten had van den objectieven beoordeelaar verwacht mogen worden een weging dezer reserves ten einde te bepalen in hoeverre deze al dan niet te sterk door zulk een verhooging worden aangetast.

Opmerkelijk is voorts, dat thans in de B. B. O. W. (blz. 47 4e, alinea) deze totale lasten op een beduidend hooger bedrag worden gesteld dan in de 1e nota B. O. W. (B. B. O. W. blz. 23).

PERPUSTAKAAN NASIONAL

*De begrooting der besparingen is door de S. Z. C. zeer voorzichtig opgezet. Zij bevat slechts die baten, welke door de S. Z. C. in geld tot uitdrukking gebracht kunnen worden.*

Overgaande tot de critische beschouwing van de door de S. Z. C. geproduceerde begrooting der baten in haar 2e verslag dient hier vooraf de aandacht gevestigd te worden op het verwijt, t.w. dat de S. Z. C. instede van precies aan te wijzen hoe de baten zullen toevloeien, zich slechts beperkt heeft tot het aangeven van de bronnen, waaruit deze baten billijkerwijze geput kunnen worden.

Dit verwijt is tegenover een commissie waarin zeer heterogene en veelal tegengestelde belangen in vertegenwoordigd zijn misplaatst. Het moet toch wel voelbaar zijn dat juist de bepaling van de te heffen lasten moet geschieden door een lichaam, dat boven deze partijen staat, in casu de Regeering. Door het Regeeringsorgaan, dat de Regeering in deze van advies zal dienen, moest het zelfs op prijs gesteld worden, dat de partijen zelve thans duidelijk aanwijzen in welke mate de onderscheidene belangengroepen direct profijt trekken van dezen havenaanleg.

En in de opstelling van de baten, om zeer begrijpelijke redenen laag geschat, maar toch nog een bedrag opleverend van *f* 1.730.000,— + *f* 300.000,— = *f* 2.030.000,— zal n. h. v. de Regeering een richtsnoer kunnen vinden, om ter dekking der lasten de noodige heffingen zoodanig te bepalen, dat geen der betrokkenen door dezen zeehavenaanleg finantieel ongunstig belast wordt.

In verband met het bovenstaande meenen wij alsnog sterk de aandacht te moeten vestigen op het medegedeelde in par. 47 t/m 53 van ons tweede verslag. Duidelijk blijkt daaruit dat in de opstelling dezer baten-posten groote reserve's schuilen en dat zij slechts betreffen *die baten, welke in geld waardeerbaar zijn.*

Alvorens deze rechtzettingen op de B. O. W. critiek t. a. v. de rentabiliteit der zeehaven te beëindigen, worde hier nog de aandacht gevestigd op het medegedeelde in de B. B. O. W. t.o.v. de toekomstige tarieven van het Prauwenveer.

Op blz. 49 wordt nl. in twijfel getrokken, dat de besparing op de prauwvrachten na de totstandkoming van de zeehaven wel *f* 0,55 per vracht zal bedragen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Immers vindt men daar aangeteekend (B. B. O. W. blz. 49 bovenaan):

„Gegeven de monopolistische positie van dit prauwenveer, is „het wel zeer riskant omtrent toekomstige tariefsmaatregelen van „dat lichaam een voorspelling te doen; althans een baten-rekening, „welke op dien grondslag is opgetrokken, verdient n. h. v. al „heel weinig vertrouwen".

Opgemerkt dient hier te worden, dat het „Semarangsche Stoomboot en Prauwenveer" tot heden toe nog nimmer misbruik maakte van haar monopolistische positie, en er ook geen enkele aanwijzing is dat zij van plan is zulks in de toekomst te zullen doen. Het feit, dat in onze Commissie meerdere personen zitting hebben, welke deel uitmaken van het Bestuur dezer N. V. wijst hier ook wel duidelijk op. Overigens kan hier medegedeeld worden, dat op deze monopolistische postitie, waarop in de B. B. O. W. zoo de nadruk wordt gelegd, nog een sterk correctief bestaat en wel in de omstandigheid dat het grootstse deel van het Bestuur der hier besproken N. V. samengesteld is uit de leiders van de groote Semarangsche handelshuizen. Bovendien zij hier nog in het licht gesteld dat de mogelijkheid van concurrentie te allen tijde openstaat.

De bovenstaande beschouwingen, rechtzettingen en cijfers toonen n. h. v. wel aan, dat de critiek van de B. B. O. W. niet op objectieven grondslag werd gebaseerd en voorts geenszins de door onze Commissie berekende rentabiliteit op eenigerlei wijze heeft teniet gedaan of aangetast. De S. Z. C. handhaaft dan ook haar berekening van exploitatiekosten op *f* 1.600.000,— tegenover een geraamde batenpost van totaal *f* 2.030.000,—.

## De critiek op de urgentie.

*De critiek op de aantooning der urgentie van den Zeehavenaanleg is gebaseerd op onjuisten grondslag.*

De S. Z. C. meent thans in beschouwing te mogen nemen het scherpe afwijzend standpunt, hetwelk de B. B. O. W ten aanzien van de urgentie van dezen zeehavenaanleg inneemt.

Als antwoord op de eerste nota B. O. W., waarin naar voren werd gebracht, dat noch de I. D. C. noch de S. Z. C. er in ge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL

slaagd waren op ook maar eenigszins bevredigende wijze de urgentie van den zeehavenaanleg aan te toonen, heeft de S. Z. C. in het eerste hoofdstuk van haar 2e verslag uitvoerig deze urgentie in behandeling genomen.

De 2e nota B. O. W. (B. B. O. W. blz. 33) opent thans hare critiek op dit deel van het 2e verslag onzer Commissie door in het licht te stellen, dat de S. Z. C. bij de aantooning der urgentie van zeehavenaanleg te Semarang zich slechts begeeft in meer algemeene beschouwingen t. a. v. het achterland van Semarang, maar als gevolg daarvan uitsluitend gegevens bijdraagt, welke niet de kern van het vraagstuk raken.

Uitgaande toch van het „feit" (B. B. O. W. blz. 33, 3e alinea) „dat de havenconditie van Semarang nimmer eenigen prohibi-„tieven invloed op de in- en uitvoerbeweging heeft uitgeoefend „(bezwaren worden toch in hoofdzaak slechts ondervonden ge-„durende de weinige dagen in den Westmoesson, dat de goede-„renbehandeling ter reede door ongunstige weers-omstandigheden „belemmerd wordt, en de groei van scheepsbezoek en goederen-„omzet is in den loop der tijden voor Semarang zeker niet „achtergebleven bij die voor de twee andere groote Javahavens „Tandjoeng-Priok en Soerabaia), is het reeds bij voorbaat duidelijk, „dat genoemde havenconditie nimmer een *beslissenden* factor kan „vormen in de in- en uitvoervoorziening voor Midden-Java, maar „dat zij te dien aanzien slechts kan optreden als bij-factor, welke „de resultaten van hetgeen door de hoofdfactoren wordt bewerkt, „in ondergeschikten zin kan wijzigen.

„Een beschouwingswijze nu, welke dit essentieele gezichtspunt „voorbijziet en welke meent, zonder op de hoofdfactoren ten „aanzien van de in- en uitvoerbeweging in te gaan, de ontwikkeling „dier goederenbeweging voor Midden-Java in een dwingend „causaal verband met eene mogelijke verbetering van den haven-„toestand te Semarang te kunnen brengen, is m. i. reeds uit „dien hoofde veroordeeld."

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

*Het grootere achterland en zijn veel grootere bevolking zouden een sterkeren aanwas van scheepvaartbezoek en goederenomzet dan te Soerabaia en Tandjong-Priok zeker doen verwachten.*

Dat de S. Z. C. dit volgens B. O. W. „essentieele" gezichtpunt niet in hare beschouwingen opneemt is volstrekt niet onopzettelijk geschied. Onze Commissie weet zeer goed, dat de groei van scheepsbezoek en goederenomzet in den loop der tijden voor Semarang zeker niet achtergebleven is bij de twee andere groote Javahavens. Zij ontkent echter ten sterkste, dat uit deze omstandigheid het volgens B. O. W. „vaststaande feit" blijkt, dat de haven-conditie van Semarang nimmer eenige prohibitieven invloed op de in- en uitvoerbeweging heeft uitgeoefend.

Dit feit zou uit de boven omschreven omstandigheid afgeleid mogen worden, indien de gebieden, welke de onderscheiden havenplaatsen bedienen aan elkaar gelijkwaardig waren, een voor een juiste vergelijking gebiedenden eisch.

Dit nu echter is geenszins het geval. Afgescheiden van het feit, dat de oppervlakte van het door de natuur aangewezen achterland van Semarang beduidend grooter is dan die van Soerabaia of Tandjong Priok, dient scherp in het oog te worden gehouden, dat het bevolkingstal in het Semarangsche havengebied, dat van Soerabaja en van Tandjoeng Priok met ruim 100% overtreft. Dit beteekent, bij een procentsgewijze gelijke aanwas, dat de numerieke toename der bevolking van Semarangsch achterland meer dan het dubbele bedraagt dan van het achterland van Soerabaja of Tandjong Priok. De stijging der nooden en behoeften zal dus voor het Semarang gebied ook ongetwijfeld grooter zijn dan die van de respectieve gebieden der twee andere havenplaatsen. Dit voor oogen houdend zou de hier besproken omstandigheid — n.l. gelijke groei van scheepsbezoek en goederen omzet als te Soerabaja en Tandjong Priok — dan ook eerder tot een tegengestelde conclusie kunnen leiden en wel dat de gebrekkige havenconditie van Semarang oorzaak is geweest, dat de in- en uitvoerbeweging voor deze twee maal grootere bevolking in den loop der jaren niet uitgegroeid is boven die voor de bevolkingen van de eerder genoemde havengebieden.

De mededeeling dus, vervat in de laatste zinsnede van het

PERPUSTAKAAN NASIONAL

boven, uit de B. B. O. W. aangehaalde is minder juist en de voorbeelden, welke de S. Z. C. aanhaalt en met cijfers staaft bedoelen inderdaad scherp in het licht te stellen het oorzakelijk verband tusschen de ontwikkeling der goederenbeweging van het achterland van Semarang en de gebrekkige havenconditie aldaar. Onze commissie meent, dat zij volkomen geslaagd is in de aantooning, dat deze gebrekkige haventoestand een beletsel is, welke in de toekomst progressief grooter zal worden, voor een normalen groei van den goederenomzet.

Op de door B. O. W. geleverde critische beschouwing der voorbeelden, welke onze Commissie meende te moeten aanhalen ter versterking van hare conclusies vervat in de drie gewraakte stellingen en waarin zij de gevolgen van deze slechte haven-accomodatie formuleert, (par. 3, 2e verslag S. Z. C. komt zij later terug.

Eerst wenscht zij te ontleden eenige uitspraken van de B. O. W. alle van dezelfde orde, welke blijkbaar ten doel hebben in het licht te stellen hoe overdreven onze Commissie den gevoelden gebrekkigen haventoestand schetst; uitspraken, welke scherp moeten belichten dat niet slechts elke urgentie tot zeehavenaanleg afwezig is, maar dat zelfs van een wenschelijkheid tot havenaanleg in de naaste toekomst geen sprake kan zijn.

*Geen der groote Nederlandsche Scheepvaart Mijen is gekant tegen den bouw van een zeehaven te Semarang.*

Op blz. 7 4e alinea (B. B. O. W.) staat de uitspraak: „dat het wel van algemeene „bekendheid (is), dat de scheepvaartmaat-„schappijen alle tegenstanders zijn van het „Semarangsche Zeehavenplan."

Op meerdere plaatsen in de 1e nota B. O. W. wordt deze vermeende omstandigheid scherp naar voren gebracht. Zij moet dienen ter aantooning dat van een algemeen verlangen tot zeehavenaanleg geen sprake is, aangezien die groep, door welke de uit te voeren werken *uitsluitend* zal moeten gebruikt worden, voor welke ze dus dienen — de scheepvaart" enz., daar tegen gekant is.

Deze, met onmiskenbare tendenz geplaatste medeelingen vonden reeds uitvoerige rechtzetting op blz. 41, 2e verslag onzer Commissie. Het wil der S. Z. C. daarom minder juist voorkomen,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dat de Beschouwingen B. O. W. op blz. 51 deze afwijzende houding der scheepvaartmaatschappijen — thans in ander verband — toch weder naar voren brengt, zonder eenig commentaar te geven op de reeds gegeven rechtzettingen. Het heet thans (B. B. O. W. blz. 51, laatste alinea):

„Daarnaast vormt ook de afwijzende houding, welke de scheep-
„vaartmaatschappijen ten opzichte van den zeehavenaanleg innemen
„in hetgeen de Zeehavencommissie op blz. 42 neerschrijft, waaruit
„toch ieder goed lezer de conclusie kan trekken, dat genoemde
„maatschappijen de voordeelen van het werk niet opgewogen
„achten tegen de daaruit voor haar voortvloeiende kosten — m. i.
„een omstandigheid, welke het nemen van een besluit tot zeeha-
„venaanleg te Semarang geheel praematuur doet voorkomen. Zoo-
„lang ook op dit gebied niet meerdere klaarheid bestaat, is de
„zaak van dien zeehavenaanleg zeker niet in staat van wijzen".

Indien deze meerdere klaarheid gewenscht ware geweest, dan had het in de eerste plaats op den weg van de leiding der B.O.W. gelegen zich deze klaarheid te voren te verschaffen.

Om uit hetgeen onze Commissie op blz. 42 (1e verslag) mededeelt, de hierboven aangehaalde conclusie te trekken is niet slechts onjuist, maar doet tevens geen recht wedervaren aan de houding welke de scheepvaartmaatschappijen t. a. v. den havenaanleg hier te lande (vide de mededeelingen in het 2e verslag blz. 42, 3e alinea door onze Commissie weergegeven) wenschen in te nemen.

Het zij hier *herhaald*, dat deze scheepvaartmaatschappijen zooals aan enkele onzer medeleden duidelijk van die zijde werd gezegd — zich niet verzetten tegen den Semarangschen zeehavenaanleg als object, maar dat haar verzet zich richt tegen de gevolgde Havenpolitiek der Regeering in Ned. Indië, welke het zelfbedruipingsrecht à outrance wenscht te huldigen en toe te passen.

*De geregelde scheepvaartlijnen, welke van vitaal belang zijn voor den handel, hebben groot belang bij een goed geoutilleerde haven.*

Deze Hollandsche scheepvaartmaatschappijen, welke hare zetels hebben te Amsterdam en Rotterdam, havensteden, welke nimmer de huidige beteekenis zouden verkregen hebben en nimmer als thans tot de welvaart van Holland zouden hebben bijgedragen, indien de hier gewraakte

PERPUSTAKAAN NASIONAL

havenpolitiek richtsnoer was geweest, weten te goed hoe en in welke mate goede havenaccomodatie de geregelde scheepvaart verbindingen, waarop de bonafide handel zich dient te baseeren, ten goede komt. Wij veroorloven ons ook daarom hier te verkondigen dat geen dezer groote Ned. reederijen op zich het odium zou wenschen te laden van afwijzend te staan tegenover den Semarangschen zeehavenaanleg.

Van de zelfde orde als de hier boven ontleede uitspraak is wel het op vele plaatsen in de onderhavige B.O.W. beschouwing verkleinen van de resultaten, welke met dezen zeehavenaanleg bereikt kunnen worden en het daartegenover breed uitmeten van de nadeelen en het risico daaraan verbonden. Zoo leest men op blz. 12 laatste alinea (B. B. O. W.) „De zeehaven zal alleen het contact tusschen „scheep- en prauwvaart iets dichter bij het land en op iets „veiliger plaats doen plaats hebben dan thans het geval is".

Eenige bladzijden verder heet het (blz. 37), sprekende over deze veiligheid op de reede:

*Behalve gedurende de „blauwe vlag"-dagen, is het werken op de reede ook gedurende meerdere dagen uiterst bezwaarlijk.*

„Zij (d.i. de S.Z.C.) begint al met een „overdrijving op blz. 8, waar zij mede„deelt, dat op de Semarangsche reede „gemiddeld 18 dagen per jaar elke com„municatie tusschen schip en wal ver„broken is" terwijl volgens deze beschouwingen B.O.W. dit aantal zgn. „blauwe vlag"-dagen slechts 11,7 per Westmoesson is.

Het is echter aan de B.O.W. bekend, dat deze zeehavenaanleg-- voor het prauwvervoer, de afstand van wal tot schip zal terugbrengen van 5.5 KM. tot 1.5 KM, terwijl het der B. O. W. ook bekend moet zijn uit de publicatie's (vide 1e verslag S. Z. C. voorts „de Waterstaatsingenieur 1926 No. VII blz. 246) dat het door S. Z. C. genoemde aantal blauwe-vlag-dagen volkomen juist is en geenszins overdreven. Het door B. O. W. geproduceerde gemiddelde geeft slechts het aantal blauwe-vlag-dagen over het laatste decennium, terwijl de opgave in het 2e verslag dit gemiddelde berekenen over de geheele periode, waarvan nog juiste gegevens verkrijgbaar zijn en dus aanspraak kan maken op grootere nauwkeurigheid.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Voorts zij hier nogmaals herhaald, dat niet slechts de „blauwe vlag"-dagen het inconveniënt vormen, maar dat eveneens groot bezwaar wordt ondervonden bij het laden en lossen gedurende de tijden in den Westmoesson dat de zee woelig is, zonder dat bepaald direct dit laden en lossen onmogelijk wordt. Ook dient vooral in het oog gehouden te worden, dat veelal na het strijken van de „blauwe vlag" van werken geen sprake meer is, omdat de zee ook dan nog te ruw is, dan wel, omdat het dan niet meer loont om met de prauwen naar buiten te gaan, teneinde een eens verbroken werkgang te hervatten.

Daarom zij hier nogmaals met grooten nadruk gezegd, dat dit aantal „blauwe vlag dagen" een geflatteerden, dus onjuisten kijk geeft op de groote last, welke in den Westmoesson op de reede bij het laden en lossen wordt ondervonden.

*De voorbeelden, welke de S. Z. C. aanhaalde ter staving van hare meening, dat havenaanleg urgent is, zijn aan de praktijk ontleend. Zij zijn niet als uitzonderingsgevallen te beschouwen.*

De critiek op de voorbeelden, welke hebben moeten dienen ter versterking van de uitspraak, dat de gebrekkige accomodatie der haven een prohibitieven invloed uitoefent op de ontwikkeling van het achterland, zal door onze commissie niet puntsgewijze weerlegd worden.

Zij meent dat dit onnoodig is omdat de onjuistheid der feiten en omstandigheden, waarop deze critiek gebaseerd is, evident is.

Daartoe citeeren wij: blz. 36 bovenaan:

„Dat incidenteel voor een waterleidingaanleg, welke een paar „millioen kost, *f* 20.000,— meer voor buizentransport wordt uit- „gegeven (gesteld voor een oogenblik dat inderdaad i.c. de invoer „der buizen via Soerabaia uitsluitend geschiedde met het oog op „den haventoestand te Semarang — volgens dezerzijds verkregen „inlichtingen zou bij aanvoer via Semarang *volstrekt geen kosten- „besparing* bereikt zijn) is zoo erg niet. Evenmin dat de *minimale* „prijzen, welke voor de melasse betaald worden, in het achter- „land van Semarang wellicht nog iets lager zijn dan elders in „verband met grooter transportafstand naar een afscheephaven; „zooals o. a. uit de Verslagen van de afdeeling Handel der laatste

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„jaren kan blijken is de melasse een product, dat al gauw onver-
„koopbaar is voor export, ook al is de betrokken suikerfabriek
„niet ver van een goed geoutilleerde havenplaats gelegen; alleen
*„bij een ruimer binnenlandsch verbruik, b. v. voor bemestings-*
*„doeleinden, is hiervoor een gunstiger prijspositie te verwachten.*
„Ook de wel eens noodige levering van zware machines via
„Soerabaja inplaats van via Semarang kan, als niet vaststaat of
„het hier om meer dan betrekkelijk zelden voorkomende gevallen
„gaat, bezwaarlijk veel gewicht in de schaal leggen".

Nu weet elke handelsman in Midden-Java:

1e. dat aanvoer van deze ijzeren buizen naar Solo over Semarang beduidend goedkooper is dan over Soerabaja,

2e. dat bij de bepaling van de melasse-prijzen voor afvoer over Semarang wel degelijk rekening wordt gehouden met de duurdere afscheep-kosten; dat zelfs wat de afvoer van deze melasse over Semarang betreft ook degelijk rekening wordt gehouden met de omstandigheid dat slechts gedurende 8 maanden buiten den Westmoesson de afscheep verzekerd is en dat geheel in tegenspraak met het medegedeelde in de B.O.W. er thans volstrekt geen minimale prijzen voor dit product betaald worden, maar prijzen waarbij men er niet aan denkt om deze melasse voor „bemestings-doeleinden" te gebruiken; integendeel het binnenlandsch verbruik wordt o. a. door inkrimping van de alcohol fabrikage juist beperkt, omdat deze prijzen thans zoo gunstig zijn, prijzen welke door langdurige contracten voor lange jaren verzekerd zijn.

*De critiek der B. O. W. blijkt gebaseerd te zijn op minder juiste inlichtingen.*

3e. dat het, wat de levering van zware machines betreft voor de fabrieken in het achterland van Semarang volstrekt niet gaat om een „betrekkelijk zelden voorkomend geval" maar, dat in den loop der laatste jaren vele tienduizenden guldens aan „meer vracht" betaald werden, omdat de groote en zware machines door den ombouw van verschillende groote suikerfabrieken vereischt, niet in den Westmoesson te Semarang konden gelost worden; het vervoer diende over Soerabaja of Tandjong Priok geleid te worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Al deze onjuiste uitspraken, waarop eveneens het afkeurend oordeel der B. O. W. opgetrokken werd, hadden in de pen kunnen blijven, indien men zich in verbinding gesteld had met enkele in handel en verkeer te Semarang goed georiënteerde personen.

*De B. O. W. had meer juiste inlichtingen kunnen verkrijgen, indien zij plaatselijke handel en industrie had geraadpleegd.*

Deze afwezigheid van eenig overleg van de stellers der B. B. O. W. met handel, industrie en verkeer heeft dan ook geleid tot het neerschrijven van mededeelingen, die waarlijk van het Departement aan hetwelk het havenbeheer is toevertrouwd niet verwacht konden worden.

Dit moge te meer blijken uit de volgende aanhaling (blz. 34, 3e alinea B. B. O. W.):

„Het voorbeeld van den gaplek-uitvoer, hetwelk op blz. 4-5 „wordt aangevoerd — door welk voorbeeld de evidentie van de „zoo juist vermelde drie conclusies moet worden verduidelijkt — „spreekt in dezen wel allerminst. Alleen indien werd aangetoond, „dat de prijzen voor gaplek loco Semarang geleverd, lager ple„gen te zijn dan die loco Soerabaja of geleverd op een andere „Javahavenplaats, en die lagere prijs zou zijn toe te schrijven „aan duurder en moeilijker afscheep, zou daaruit een argument „ten gunste van den zeehavenaanleg te Semarang te putten zijn. „Noch het een, noch het ander is echter aangetoond, en hier „kan dadelijk worden bijgevoegd dat zooals uit het ondervol„gende kan blijken — aan de geheele redeneering zelfs elke „grond van waarschijnlijkheid ontbreekt" en voorts op blz. 35 „3e alinea;

„Men zal dan ook in de Verslagen der Handelsvereenigingen „of van de afdeeling Handel van het Departement van Landbouw „vergeefs naar eenige aanduiding zoeken, welke, hetzij voor „gaplek, hetzij voor eenig ander exportartikel in de richting wijst „van lager te bedingen prijzen te Semarang op grond van den „haventoestand aldaar; m. a. w. de Inlander uit het Semarang„sche achterland (zie bl. 5 van het Tweede Verslag, laatste „regel) staat, althans door den reedetoestand, niet achter bij zijn „landgenooten elders".

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Aangezien nu de afscheepkosten te Soerabaja via de Etablissementen belangrijk goedkooper zijn (± 17 ct. per pikol) dan vervoer via de Etablissementen te Semarang, volgt hieruit dat exporteurs in Midden-Java minder voor gaplek kunnen betalen dan in den Oosthoek. Dit is een onloochenbaar feit, waarmede iedere exporteur te Semarang rekening houdt en die iedere exporteur ook in den opkoopprijs tot uitdrukking brengt.

*Het gemis aan een goede zeehaven belemmert den handel van Inlandsche uitvoerproducten en veroorzaakt een hinderlijke prijsverhooging van vele importgoederen, noodig voor de Inlandsche bevolking.*

In 1928 o.a. toen er groote zaken in gaplek gedaan werden, zoowel te Semarang als te Soerabaja, bestond er regelmatig een verschil van ongeveer 10 ct. per picol oploopend tot 20 cent tusschen den prijs welke exporteurs te Soerabaja meer konden besteden dan die te Semarang.

Alle groote exporteurs zullen gaarne bereid zijn van dit logische kostenverschil aan het Departement mededeeling te doen.

Een analoog kostenverschil, doet zich natuurlijk ook voor bij andere zeer laag geprijsde exportartikelen b.v. mais, (abusievelijk in de B. B. O. W. als importartikel aangemerkt).

Eveneens doen zich prijsverschillen voor, als gevolg van duurdere lossing te Semarang t.o.v. Soerabaja, bij de laaggeprijsde import-artikelen als kedelee, en rijst.

Bij de hooger geprijsde artikelen als huiden, kapok enz. waar de marge's tusschen inkoop en verkoop ook in absoluten zin grooter zijn komen deze duurdere kosten te Semarang niet in de opkoop-prijzen tot uiting.

Dit bovengenoemd prijsverschil in afscheepskosten (o.a. 17 ct. per picol voor gaplek) via de Etablissementen van de Stoomvaartmaatschappijen te Semarang wordt niet zooals de B. B. O. W. (blz 34 laatste alinea) mededeelen door de Stoomvaartmaatschappijen willekeurig gecreëerd, maar vertegenwoordigt de prauwhuur, verschuldigd voor het vervoer van den wal naar de reede.

De tarieven, welke de groote Stoomvaartmaatschappijen toepassen voor de behandeling van exportgoederen, te Soerabaja rechtstreeks in de langszij liggende zeeschepen, te Semarang

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

in de prauwen zijn voor beide havens practisch gelijk. In tegenstelling met het ter zake vermelde in de B. B. O. W. (blz. 34 4e regel van onder) zij hier vermeld, hetgeen ieder exporteur natuurlijk bekend is, dat de speciale tarieven, welke te Soerabaja toegepast worden voor behandeling van exportgoederen eveneens te Semarang gelden.

Het meergenoemde prijsverschil voor gaplek o.a. heeft met eenige tarievenpolitiek van de Stoomvaartmaatschappijen dan ook niets te maken en is uitsluitend een gevolg van de „havenconditie" van Semarang. Het 2e verslag onzer Commissie is dan ook ten deze geheel juist.

Het is voor onze Commissie zeer teleurstellend te moeten ervaren, dat de bovenomschreven oeconomische verschijnselen bij den hoofdzetel van den Dienst van het Havenwezen blijkbaar onbekend zijn. En waar het thans blijkt, dat het oordeel van den Directeur der B. O. W. mede is opgebouwd op gegevens, welke niet in overeenstemming zijn met de werkelijkheid op oeconomisch gebied, moge het verklaarbaar zijn, dat dit oordeel bezwaarlijk als juist kan worden aanvaard.

*Verzoeken, welke de S.Z.C. als gevolg van de Beschouwingen der B. O. W. thans meent te moeten doen.*

Naar aanleiding van het bovenstaande moge het volgende eerbiedig in overweging worden gegeven.

Onze Commissie heeft naar hare meening getoond de behoefte welke Semarang en achterland gevoelen aan een goede Zeehaven, op gepaste wijze ter kennis van de Regeering te kunnen brengen terwijl de vele gegevens welke zij heeft kunnen verzamelen ter aantooning van de noodzaak van Zeehavenaanleg ook bij de verdere behandeling van dit vraagstuk een juiste beoordeeling daarvan kunnen bevorderen.

In verband hiermede en ook uit hoofde van de omstandigheid, dat onze Commissie behoorlijk inlichtingen kan verschaffen betreffende de plaatselijke toestanden meent zij zekere aanspraken te mogen doen gelden, om bij een eventueel verder onderzoek naar de bestaanbaarheid der Zeehaven — in tegenstelling met de uitgesproken bedoeling van den Directeur der B. O. W. — wel betrokken te mogen worden. Zij zal het op hoogen prijs stellen indien de Regeering zulks in ernstige overweging zal willen nemen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Voorts veroorlooft onze Commissie zich een tweede vraag onder de aandacht der Regeering te brengen:

Waar gebleken is, dat verschillende technici van naam van meening verschillen met de adviseurs van den Directeur der B. O. W. t. a. v. het groote risico dat verbonden is aan den bouw der havendammen, geeft onze Commissie eerbiedig in overweging dit zuiver technisch probleem tot oplossing te brengen door te handelen conform het advies van Prof. Dr. Ir. J. Kraus, weergegeven op blz. 23, van het 2e verslag der S. Z. C.

Het zal op hoogen prijs gesteld worden indien reeds in de eerstkomende begrooting de gelden worden aangevraagd om deze aanbevolen verlenging van den Westerdam met 300 M' bij wijze van proef, stand te brengen.

Dit werk, dat ongeacht de zeehavenaanleg, in de naaste toekomst toch noodig zal zijn, zal uitsluitsel kunnen geven hoeverre de bouw der havendammen al dan niet financieel verantwoord is.

Ten tijde dat de economische depressie van thans, tot het verleden zal behooren en de pecunieele toestand van het Land weder ten goede zal zijn gewijzigd, kan dan aan de hand van de opgedane ervaring zonder aarzeling een juiste beslissing inzake dezen zeehavenaanleg genomen worden.

Ten slotte meent onze Commissie niet te mogen nalaten er de aandacht op te vestigen dat in deze aanteekeningen niet in beschouwing werd genomen de door B. O. W. geleverde critiek op het 3e hoofdstuk van het 2e verslag der S. Z. C. n.l.: „de mogelijkheid „van een Zeehavenaanleg in haventechnischen zin", het hoofdstuk dat voornamelijk de arbeid belichaamt van het haventechnisch deskundig lid onzer Commissie.

Dit werd expresselijk door onze Commissie nagelaten, omreden dat in het hier besproken gedeelte der B. O. W. critiek minder juiste uitingen voorkomen t. a. v. de in dit 3e hoofdstuk geproduceerde studie.

Onze Commissie voelt zich niet gerechtigd dit werk van ons voornoemd lid nogmaals aan een dergelijke bejegening bloot te stellen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Zij acht zich echter gelukkig hier te kunnen mededeelen, dat andere ingenieurs, tot oordeelen in deze zeker even bevoegd als de Directeur der B. O. W. en zijne adviseurs, o. a. de heeren Prof. Dr. Ir. J. Kraus en Dr. Ir. H. Wortman over de hier besproken studie wel een waardeerend en gunstig oordeel hadden.

De commissie tot onderzoek van de mogelijkheid van den bouw van een zeehaven te Semarang

*De Voorzitter,*
A. BAGCHUS.

*De Secretaris,*
IR. J. H. G. VAN DE GRAAFF.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

Bijlage I.

REGEERING VAN
NEDERLANDSCH-INDIË
No. 1838/B.

Bijlage 1.

Buitenzorg, 16 Augustus 1930.

ONDERWERP:
Zeehavenvraagstuk Semarang.

Ter bevestiging van de door den Gouverneur-Generaal aan de door Uwe Commissie afgevaardigde deputatie ter audiëntie op 9 dezer gedane mondelinge mededeelingen, heb ik de eer, op last van Zijne Excellentie, U hiernevens te doen toekomen een afschrift van mijn tot den Directeur der Burgerlijke Openbare Werken gericht schrijven van heden No. 1837/B.

*De 1e Gouvernements-Secretaris,*
(w. g.) STROBAND.

*Aan*

*de Commissie tot onderzoek van de mogelijkheid van den bouw van een zeehaven te Semarang.*

*SEMARANG.*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

No. 1837/B. Buitenzorg, 16 Augustus 1930.

ONDERWERP:

Zeehavenvraagstuk Semarang.

Bij mijn U bekend schrijven van 24 Mei j.l. No. 1174/B werd aan de commissie tot onderzoek van de mogelijkheid van den bouw van een zeehaven te Semarang medegedeeld, dat de Gouverneur-Generaal geneigd was zich aan te sluiten bij de conclusie van Uwen ambtsvoorganger, dat zeehavenaanleg te Semarang niet behoort tot *die* onderwerpen van Landszorg, welke zoo spoedig mogelijk ter harte moeten worden genomen, doch dat Zijne Excellentie niettemin bereid bleef eene deputatie uit de commissie te ontvangen, indien gemeend werd dat eene mondelinge bespreking nog vruchtbaar zou kunnen zijn.

Van deze haar geboden gelegenheid heeft de commissie gebruik gemaakt door uit haar midden af te vaardigen de heeren A. Bagchus, Ir. W. Cool, A. Hombrink en Ir. J. H. G. van de Graaff, die op 9 dezer door Zijne Excellentie in audiëntie zijn ontvangen en bij die gelegenheid den Landvoogd de nevensgaande „Aanteekeningen naar aanleiding van de jongste beschouwingen van het Departement der Burgerlijke Openbare Werken nopens het zeehavenvraagstuk Semarang" hebben overhandigd.

Naar aanleiding mede van de door genoemde heeren verstrekte mondelinge toelichtingen heeft de Gouverneur-Generaal der deputatie te kennen gegeven:

dat de Regeering alleen de vraag heeft te beantwoorden of Java *als geheel genomen* ten aanzien van havenaccomodatie voldoende geoutilleerd is en zich niet mag laten leiden door de

*Aan*

*den Directeur der Burgerlijke Openbare Werken.*

(Afs. verleend aan den R. v. N. I., den Dir. Fin., den Gouv. M. Java, en de Zeehavencommissie te Semarang).

PERPUSTAKAAN NASIONAL

overweging, dat hetgeen te dezen aanzien te Tandjoengpriok en Soerabaja in den loop der jaren is tot stand gebracht aan de derde hoofdstad (Semarang) in billijkheid niet mag worden onthouden,

dat Zijne Excellentie wil aannemen, dat door het ontbreken van een volledige modern uitgeruste haven te Semarang een deel van Java, nl. het achterland van Semarang, in vergelijking met de andere deelen van Java in minder gunstige conditie verkeert ten aanzien van aan- en afvoer, doch dat dit op zich zelf echter geen dwingende reden kan zijn om tot den gewenschten havenaanleg te Semarang over te gaan, aangezien hier alles beheerschend is de vraag of het financieële offer (aanleg en geregeld onderhoud) opweegt tegen de voordeelen, welke uit dien aanleg voor bedoeld deel van Java zullen voortvloeien,

dat de Landvoogd verder — mede in dit verband — vreest dat een haven te Semarang van 12 millioen al zeer spoedig zal leiden tot een sterken aandrang tot uitbreiding van den beperkten havenaanleg tot een volledige haven en dat dan de verhouding tusschen offer en voordeelen nog ongunstiger zal worden,

dat Zijne Excellentie niet definitief elk plan voor havenaanleg te Semarang ter zijde stelt, maar dat het Haar onvruchtbaar schijnt de gedachtenwisseling daarover thans voort te zetten, nu met bijna wiskunstige zekerheid kan worden aangenomen, dat in de eerstvolgende jaren in geen geval fondsen beschikbaar kunnen worden gesteld, waar immers de Regeering Zich door het ongunstig aspect der Landsfinanciën genoodzaakt heeft gezien om ook de uitgaven op den buitengewonen dienst in te perken;

dat het Haar daarom beter schijnt de zaak, in afwachting van betere tijden, in statu quo te laten, zulks mede in het belang van Semarang zelf, aangezien bij voortzetting *nu* van de discussies, waarbij toenadering tusschen de adviseurs der Regeering en de commissie weinig waarschijnlijk voorkomt, de Gouverneur-Generaal genoodzaakt zou worden binnen enkele maanden eene definitieve beslissing te nemen, welke dan naar waarschijnlijkheid niet anders dan afwijzend zou kunnen zijn.

De Gouverneur-Generaal heeft Zich echter tegenover de deputatie bereid verklaard het door haar warm aanbevolen denkbeeld ni overweging te nemen om eenig geld beschikbaar te stellen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

voor de voorbereiding, c.q. uitvoering, van eene verlenging van den Westerlijken havendam met bv. 300 meter, een werk dat in geen enkel opzicht in de kwestie zelve van de haven zou praejudicieeren en waarmede beoogd wordt ondervinding op te doen ten aanzien van de technische en financieele uitvoerbaarheid van een dergelijken dam-aanleg.

In verband hiermede heeft Zijne Excellentie mij opgedragen — aan welke opdracht ik de eer heb mits deze te voldoen — UHoogEdelGestrenge te verzoeken deze in zooverre op zich zelve staande kwestie al aanstonds in behandeling te willen nemen en haar mede ter plaatse en in overleg met de Semarangsche Zeehavencommissie te doen bestudeeren.

Ik teeken hierbij aan dat een afschrift van dit schrijven bij mijn in afschrift hiernevensgaanden brief van heden No. 1838/B o.m. aan de meergenoemde commissie is aangeboden.

*De 1e Gouvernements-Secretaris,*
(w.g.) W. G. STROBAND.

*Voor eensluidend afschrift:*
*De Gouvernement-Secretaris,*
(w.g.) J. RAMAER.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI
PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Bijlage II.

## *Goederenomzet in kojangs in de Haven van Semarang gedurende de jaren 1898 tot 1929.*

*(Niet inbegrepen de aangebrachte en afgevoerde goederen door de Inlandsche prauwvaart, het zoutvervoer, het vervoer van K. P. M. stoomers, welke direct aan de kade meren)*

*Bijlage behoorende bij „Aanteekeningen der S. Z. C. nopens de jongste B.B.O.W. aangaande de Semarangsche Zeehaven".*

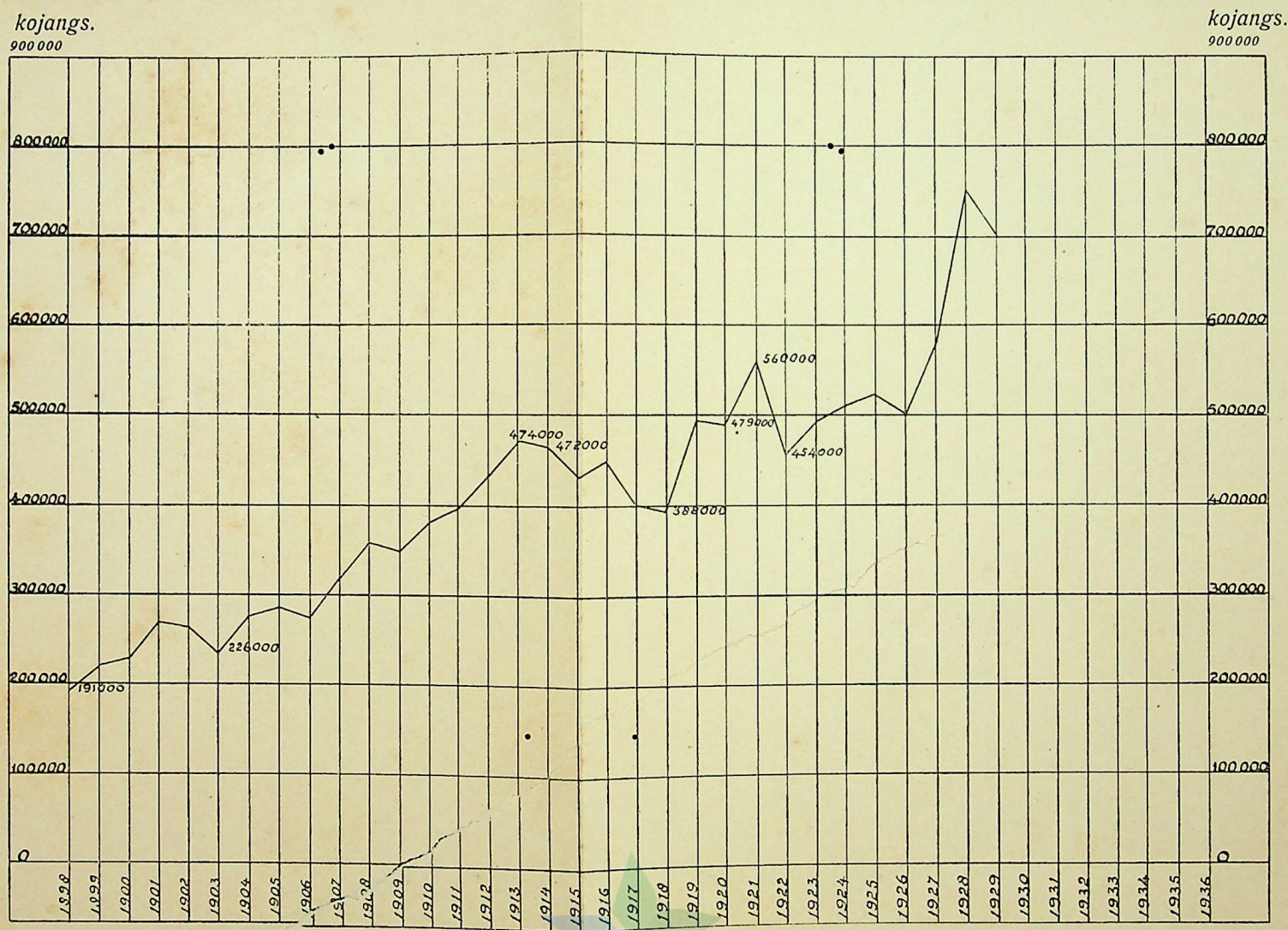


*Schaal* { *Hoogte* $1^1/_2$ *c/m = 100000 kojangs.*
*Lengte* $^1/_2$ *c/m = 1 Jaar.*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

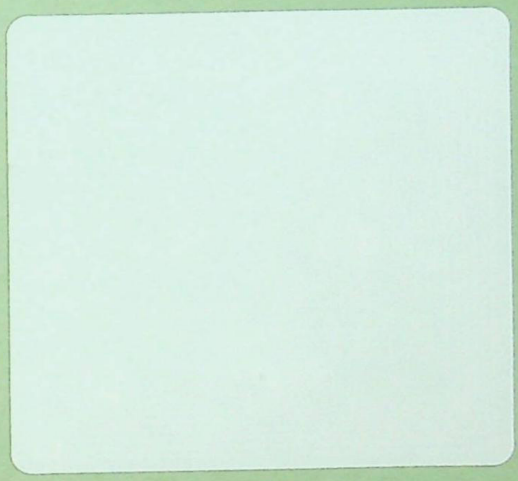

PERPUSTAKAAN NASIONAL